

К. Донцова-Пушенко

**МУЗИЧНО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ХОРУ І. ГАЙДЕНКА «ОЙ ТИ, ПТАШКО...»
ЗІ ЗБІРКИ «САД БОЖЕСТВЕННИХ ПІСЕНЬ» Г. СКОВОРОДИ**

K. Dontsova-Pushenko

**MUSIC-THEORETICAL ANALYSIS OF I. HAYDENKO'S CHORUS "OH YOU, BIRD..."
FROM THE COLLECTION "THE GARDEN OF DIVINE SONGS" BY H. SKOVORODA**

У творі «Ой ти, пташко...» І. Гайденко, використавши не весь літературний текст вірша Г. Сковороди, намагається звернути увагу слухача на образи, які розкривають український фольклоризм та рідну природу. Композитор спирається на репризну тричастинну форму та особливості пісенної будови народної пісні.

Перша та третя частини (5–17 та 34–49 тт.) уявляють собою простий квадратний період неповторної будови (a+b), що складається з двох музичних речень (4+4). Також відзначимо: композитор вдається до повторення другого речення, щоб посилити поетичні думки та емоційні сфери музичного розвитку.

Друга частина (18–33 тт.) охоплює два простих квадратних періоди (18–25 тт., 26–33 тт.). На відміну від першої та репризної третьої частин, цей структурний розділ відзначається більшою експресією.

У творі «Ой ти, пташко» немає фактурного навантаження — основним фактурним викладом є гомофонія, яка спирається на виразне двоголосся. У першій та третій частинах головна мелодійна думка належить партії S, яка посилюється та підтримується другим голосом партії A (5–8-тт., 39–42-тт.). У другій частині спостерігається незначна фактурна змінність у монодію — головна мелодія проводиться партією A (17–19-тт.).

Такий фактурний прийом дозволяє І. Гайденкові спрямувати увагу на чистий тембр партії Альтів, розкриваючи характерні, неповторні властивості голосу та підкреслюючи її колорит, завдяки чому, композитор яскраво візуалізує образ мужнього явора. З кінця 19 такту хорова фактура ущільнюється, утворюючи двоголосся, що посилює загальний емоційний експресивний настрій частини та підводить до кульмінаційного моменту всього музичного розвитку (19–22-тт.).

Хорова композиція «Ой ти, пташко...» І. Гайденко відзначається типово народним натуральним ладовим забарвленням. Фольклорні пісенні джерела відчутні завдяки таким простим прийомам, як використання натурального VII ступеня в мінорній тональності, опора на мінорну доміанту та зіставлення однойменних ладів. Ці особливості ясно простежуються у першій та третій частинах, а також в інструментальному вступі. Цей твір спирається на ладовий центр d-moll, який зі своєю ладовою колористикою надає музиці смутку та жалоби, змальовуючи знедолену людину в образі жовтобокої пташки.

На початку твору, уже в 3 такті, спостерігається мінорна доміанта (a moll), за допомогою якої композитор намагається зберегти ліричний емоційний стрижень музики (3 — 4-тт.). Особливого значення в передачі емоційного стрижня музично-поетичного розвитку надає зіставлення однойменних ладів G dur — g-moll, завдяки чому встановлюється піднесено-лірична атмосфера (10 такт).

Дивує розмаїтість ладових фарб, які супроводжують середній структурний розділ (F dur, G dur, a moll, d moll, B dur, C dur, g moll, e moll, H dim, E dur), що надає йому хвилююче експресивного характеру. Відзначимо особливу роль у вибудованні музичного образу деяких ладових формул. Так, звучання F dur та G dur

у 18 такті візуалізує образ явора. Відзначимо, що цієї ладотональності, за своїми колористичними особливостями, надають цьому образу мужності та витривалості. Хорова вертикаль цього твору виражена в поєднанні звуків в інтервальні співзвуччя — терції, кварта, квінти, сексти, прима (хоровий унісон).

Відзначимо, що кожен інтервал несе в собі особливу семантику. Так, терції та сексти надають музиці м'якості та яскраво висвітлюють жанрові особливості ліричної народної пісні (9–10-тт.). Квінти та кварта надають музичному розвитку просторості та пустоти, що підкреслює сумний і жалобний характер поетичного тексту (такти 6 та 34). Закінчення першої та третьої частин знаменуються хорovým унісоном, який виражений в інтервалі прими. Така гармонічна особливість характерна для пісенного фольклору (такти 17, 48–49).

Гармонічний аспект супроводу більш збагачений, на відміну від хорової партії. Тут спостерігаються пряні септакорди, прохідні звуки, виразна орнаментика, витончені гармонічні затримання, нонакорди.

Метроритмічна та темпова організація хорової композиції «Ой ти, пташка...» нерозривно пов'язана як з емоційним, так і з образним змістом вірша Г. Сковороди. Починається твір у помірному темпі з переважанням спокійної ритміки (чверті, половинні та восьмі тривалості). Це створює лірико-оповідальну та стриману атмосферу.

У другій частині І. Гайденко використовує поліритмію, а саме чергування дрібної ритміки між хоровими партіями, для рельєфного виділення музичного матеріалу, що пов'язаний з художнім образом мужнього явора, якого заламують буйні вітри (такти 19–22).

Загальний динамічний профіль усієї хорової композиції «Ой ти, пташка...» можна охарактеризувати як хвилеподібний, де перша і третя репризна частини відрізняються переважанням тихим нюансуванням, зображуючи образ маленької жовтобокої пташки, а друга частина — динамічним експресивним розвитком, яскраво висвітлюючи поетичну дію — напади буйних вітрів на явір.

Кожному структурному розділу І. Гайденко надає свою індивідуальну кульмінацію. Так, у першій частині, що вводить слухача в загальний образно-емоційний зміст, відбувається незначний кульмінаційний розвиток, який відмічений невеликим *crescendo* на повторі другого музичного речення.

У другій частині кульмінація готується поступовим нарощуванням сили звуку протягом значного періоду часу. Це посилення звука також зумовлено поступово висхідною мелодикою, активним ритмічним розвитком, введенням нюансу *mf* (такти 23–26).

Динамічний розвиток третьої частини — типовий для першої частини, але з незначними змінами. Кульмінаційний пік І. Гайденко розкриває більш виразно та масштабно, що надає йому змоги гранично виділити змістовну частину поетичного тексту та його спонукальну інтонацію («Поклади...») Тут композитор вдається до більш яскравого *crescendo*, гучного нюансу *f*, щільної хорової фактури (триголосся), переважання високої теситури, використання звуковедення *portamento* та ферматного звучання (42–44 тт.)

Чуйне розуміння поетичного матеріалу дозволило І. Гайденкові створити і особливий музичний супровід, який своєю ємністю, виразністю сприяє створенню відповідної атмосфери.

На початку цієї хорової композиції до акомпанементу включено зображальний момент. Так, статечні висхідні мелодійні мотиви, доєднання staccato, а також виразного пасажу, оформленого шістьнадцятими тривалостями та тріолями, візуалізують образ маленького та легкого птаха (1–5 тт.). Далі протягом усієї першої частини акомпанемент дублює хорову партію, тим самим створюючи лірико-оповідальну атмосферу (9–13 тт.).

У третій частині І. Гайденок знову вертає слухача до лірико-оповідального стану — акомпанемент дублює хорову партію. Однак тут, у кульмінаційному моменті, композитор надає акомпанементу зображальності за допомогою плавного ковзання від одного звука до іншого (glissando) та низхідного пасажу (43–44 тт.)

Відзначимо, що завершення твору відбувається на основі ритміко-гармонічних фігурацій, утверджуючих ідейну змістовну частину поетичного тексту (такти 46–50) «На молоденькій муравці».

І. Гуменюк

СВЯТО ПІСНІ І ТАНЦЮ В ХОРОВІЙ КУЛЬТУРІ ЕСТОНІЇ: ТРАДИЦІЇ ТА СУЧАСНІСТЬ

І. Нумениук

SONG AND DANCE FESTIVAL IN ESTONIAN CHORAL CULTURE: TRADITIONS AND MODERNITY

Хорова культура є невід'ємною частиною національної ідентичності Естонії. Ця культура має глибокі історичні корені та втілює багату традицію пісенного співу та танцю. Нині ця культура зберігається, в тому числі, завдяки проведенню різноманітних хорових фестивалів та конкурсів. Один з найбільших і найважливіших свят у культурі Естонії — це загальноестонське свято пісні і танцю, що відбувається раз на п'ять років. Це свято називається Лаулупіду (*Laulupidu*). Воно складається зі спільного виступу тисяч співаків та сотень танцюристів на великому стадіоні у столиці Республіки — місті Таллінні.

Співаки та танцюристи приїжджають з усіх куточків країни та зарубіжжя, а саме дійство переглядають сотні тисяч глядачів. На святі виступають оркестри та інші музичні колективи. Молодіжне свято пісні і танцю також відбувається раз на п'ять років, але тут виступають лише молоді люди. Це свято називається Ноор-Еєсті Лаулупіду (*Noor-Eesti laulupidu*). Молодіжне свято засноване в 1960 р. та з тих пір стало дуже популярним серед молоді і цьогоріч відбудеться тринадцяте свято під девізом «Святою є земля» (*Püha on maa*).

У 2019 р. відбулося святкування 150-річного ювілею Свята пісні та танцю в Естонії — 27-те Свято пісні та 20-те Свято танцю, під девізом «Моя любов» (*Minu arm*). На ньому було виконано понад 150 хорових та оркестрових композицій, а також 20 танцювальних вистав. Загалом у святі брали участь більше 42 000 учасників та понад 200 000 глядачів, що становить приблизно 15% від загальної чисельності населення Естонії. Також Свято пісні та танцю 2019 р. вважається одним з найбільших туристичних заходів у країні з понад 20 000 зареєстрованими туристами з більше ніж 60 країн світу.

Молодіжне і національне свято проводиться в літній період, коли погода сприятлива для проведення масових заходів на відкритому повітрі. Співаки та танцюристи готуються до свят тривалий час, а репетиції проводяться на різних